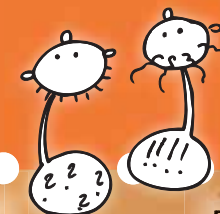

Výukový program pro II. stupeň ZŠ STEREOTYPY A PŘEDSUDDKY

METODICKÉ LISTY

PRO UČITELE

Kontakt

CEGV Cassiopeia, Jizerská 4,
České Budějovice, 370 11
mkv@cegv-cassiopeia.cz, www.cegv-cassiopeia.cz
Tel: 385 520 951, 725 515 944

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Poznámky

POPIS VÝUKOVÉHO PROGRAMU

Aktivita	Popis aktivity	Očekávané výstupy
Úvod	Lektor krátce uvede téma výukového programu.	✦ Žáci jsou uvedeni do tématu výukového programu.
Okamžik jednoho zázraku	Lektor žákům ukáže fotku, na které je několik mladých lidí. Žáci si jednu postavu vyberou a vytváří její profil (pouze na základě fotky). Poté je žákům puštěn film OJZ a žáci porovnávají své odhady s jedním z oněch mladých lidí, a poté přímo s danými postavami.	✦ Žáci porozumí rozdílu mezi vjemem a interpretací v souvislosti s vnímáním lidí.
Stereotypy o lidech	Žákům jsou rozdány papíry, na kterých jsou napsány konkrétní skupiny lidí. Žáci ke každé skupině napíší, co se o ní říká, případně, co si o dané skupině myslí oni sami. Následuje diskuse o tom, jestli jsou tato tvrzení pravdivá, jak vznikla a zda mají žáci osobní zkušenost se zástupci jednotlivých skupin.	✦ Žáci rozumí pojům stereotyp a předsudek. ✦ Žáci rozumí tomu, jak vznikají stereotypy, v čem jsou nám přínosem, a kdy a kde naopak nebezpečím. ✦ Jsou si vědomi možného vzniku problémů a konfliktů, které díky předsudkům mohou vzniknout.
Závěr	Lektor řídí diskusi v plénu třídy o pocitech, získaných informacích a poznacích a o jejich využití v životě.	✦ Žáci si upevní a zopakují výstupy z programu.

Doporučení pedagogům:

Pro lepší osvojení a zažití znalostí a dovedností z tohoto programu doporučujeme:

- ✦ Zpochybňovat generalizující výroky žáků spojené se zařazováním lidí do skupinových kategorií.
- ✦ Rozvíjet u žáků empatii.
Jak by se cítili oni, kdyby se k nim někdo choval takovým způsobem?

DOPORUČENÉ INFORMAČNÍ ZDROJE

MACHOVÁ, B., ŠIMEČKOVÁ, V., TUŠKOVÁ, M. *Cvičení pro multikulturní výchovu*. České Budějovice: CEGV Cassiopeia, 2009. 39 s.

MOORE, D. Czechkid - *Metodické náměty pro pedagogy*. Praha: British Council. 105 s. ISBN 978-80-239-8918-2.

MOORE, D. HOLCOVÁ, M. *Okamžik jednoho zázraku*. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2008. ISBN 978-80-904161-0-9.

MOREE, D. *Než začneme s multikulturní výchovou – od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu*. Praha: Člověk v tísni o.p.s., 2008. 110 s. ISBN 978-80-86961-61-3.

MOREE, D., MORVAYOVÁ, P. *Dvakrát měř, jednou řež – od multikulturní výchovy ke vhledu*. Praha: Člověk v tísni o.p.s., 2009. 119 s. ISBN 978-80-86961-86-6.

PIKE, G., SELBY, D. *Cvičení a hry pro globální výchovu I. 2. vyd.* Praha: Portál, 2009. 256 s. ISBN 978-80-7367-629-2.

ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, 1998. 208 s. ISBN 80-7178-285-8.

VAŇUROVÁ, Z. *10krát s MKV – Metodické listy pro výuku multikulturní výchovy dle osobnostního přístupu*. Praha: Člověk v tísni o.p.s., 2010. 83 s. ISBN 978-80-87456-07-1

VARIANTY. *Interkulturní vzdělávání – příručka nejen pro středoškolské pedagogy*. Praha: Člověk v tísni, o.p.s., 2002.

Mechanismus fungování předsudku ve společnosti

URL: <http://www.varianty.cz/download/pdf/texts_28.pdf> [cit. 2012-01-19]

www.varianty.cz – vzdělávací program „Varianty“ společnosti Člověk v tísni, s.r.o.

webhumanita.cz – zaměřeno na modernizaci vzdělávacích programů ve vzdělávací oblasti „Člověk a společnost“

www.czechkid.cz – projekt o multikulturalitě očima dětí

Postup:

První část:

1. Úvod

Rozdělte žáky do skupin po 4 – 5.

Každá skupina dostane novinový článek (připravený vámi nebo jeden z níže uvedených). Jednotlivé skupiny mohou mít stejný článek nebo stejné téma článku publikované v různém tisku apod.

2. Práce ve skupinách

Žáci si přečtou novinový článek a jejich úkolem je vyhledat věty, které svádějí k utváření stereotypů o určité skupině lidí. Tyto věty zvýrazní či podtrhnou a prodiskutují ve skupině. Poté zvýrazněné věty přeformulují tak, aby k utváření stereotypů o určité skupině lidí nesváděly.

3. Diskuze

Diskutujte s žáky:

- O čem byl váš článek? (jednotlivé skupiny představí svůj článek a podtržené věty)
- Na jakou skupinu lidí si prostřednictvím tohoto článku můžeme vytvořit názor, který by mohl mít stereotypní charakter?
- K jakému konkrétnímu stereotypu článek svádí? Jak se může konkrétně projevit v našem chování?
- Mohou čtenáře negativní emoce získané během čtení článku vést k odsouzení nějaké skupiny na základě činu jednoho jejího člena?
- Ve kterých typech periodik se podle vás takové zprávy objevují častěji? Ve kterých téměř nikdy?
- Proč se v médiích vyskytují zevšeobecnující tvrzení o určitých skupinách lidí nebo informace xenofobního charakteru?

4. Závěr

Žáci ve dvojicích prezentují přeformulované novinové články. Třída s pomocí učitele „nové“ články kriticky posoudí.

Varianta:

Žáci dostanou několik výtisků denního tisku. Projdou si jednotlivé články a vyberou ty, kde se podle nich zdůrazňuje příslušnost „hlavního hrdiny“ k určité skupině. Žáci by se měli také zaměřit na to, jaké skupiny se v textech objevují – povolání, etnická příslušnost, náboženské přesvědčení.

Otázky pro diskuzi:

- Zdůrazňovalo některé médium aspekty etnické příslušnosti, náboženství atd. více než jiné? Zdůrazňovalo médium tyto aspekty v negativním nebo pozitivním smyslu?
- Proč média tyto informace uvádějí?

Zdroj: MACHOVÁ, B., ŠIMEČKOVÁ, V., TUŠKOVÁ, M. *Cvičení pro multikulturní výchovu*. České Budějovice: CEGV Cassiopeia, 2009. 39 s.

DROTÁROVÁ, L. *Média a předsudky (mediální cvičení)*. Projekt Webhumanita.

Články:**Cizincům z Varnsdorfu hrozí za napadení až deset let vězení**

3. prosince 2011 14:53, aktualizováno 4. 12. 10:40

VARNSDORF - Z napadení sedmi policistů ve Varnsdorfu byli obviněni čtyři cizinci. Za výtržnictví, ublížení na zdraví a násilí proti úřední osobě jim hrozí až desetileté tresty, potvrdila to děčínská policejní mluvčí Petra Třepesová.

„K napadení došlo kolem 02:30 v jednom varnsdorfském baru, policisté tam byli ve svém volném čase,“ řekla mluvčí. Větší skupina cizinců podle ní policisty poznala a brutálně na ně zaútočila. Vyšetřování bude pokračovat, po dalších útočnicích policie pátrá.

Policie nemá potvrzeno, že útočníci použili zbraně, uvedla Třepesová. Jak vážně jsou policisté zraněni, nesdělila. „Čekáme na vyjádření lékařů,“ řekla. Policisté podle ní mají mimo jiné tržné rány, cizinci útočili především na hlavu a horní polovinu těla.

„Jejich zranění nejsou život ohrožující. Doba a rozsah léčení nejsou dosud známy a vzhledem k okolnostem případu je zveřejňovat v této chvíli s ohledem na probíhající vyšetřování nebudeme,“ uvedla policejní mluvčí.

Zdroj článku:

URL:<http://www.lidovky.cz/cizincum-z-varnsdorfu-hrozi-za-napadeni-az-deset-let-vezeni-pq2-ln_domov.asp?c=A111203_145816_ln_domov_sk> [cit. 2012-02-05]

B: Dobrodružství ve vlaku

Časová dotace: 45 min.

Cíle:

- Rozvoj empatie a komunikačních dovedností žáků.
- Žáci si uvědomují význam reflektování stereotypů.

RVP: MKV – kulturní diference, lidské vztahy, multikulturalita; OSV – sebepoznání a sebepojetí, mezi-lidské vztahy; Výchova k občanství – člověk jako jedinec, člověk ve společnosti

Postup:**1. Úvod**

Požádejte všechny žáky, aby si představili, že jedou vlakem na prázdniny. Nastoupí do vlaku a sednou si do prvního kupé, které je volné.

Cestující v kupé zvolte dle svého uvážení a znalosti třídního kolektivu. Žákům je vhodné říci, že nikoho z cestujících neznají.

Pro tento účel zvolte 2 postavy z různých sociokulturních skupin. Například dítě z města a dítě z venkova, české dítě a dítě, které pochází z jiné země (Vietnam, Ukrajina), holka a kluk. Výběr postav se odvíjí od zkušeností žáků a Vašich potřeb.

Při vyprávění použijte míč. Ten, kdo bude držet míč je pro tu chvíli vypravěčem. Vypravěč má možnost přidat k příběhu 1-2 věty. Pak podá míč dalšímu žákovi, který se stává vypravěčem.

2. Vyprávění

Začněte vyprávět příběh:

„Tento příběh je o Honzovi, který žije s rodiči na venkově.“

Pak dejte míč dalšímu žákovi a vyzvěte ho, aby pokračoval 1 až 2 větami v příběhu. Pak podá míč dalšímu spolužákovi. Tímto způsobem pokračujte, až se příběh pěkně rozvine.

Po vystřídání 10-12 žáků si vezměte míč a pokračujte v příběhu: „Honza má kamaráda Tomáše, který žije v Praze. Tomáš má taky svůj příběh.“ Pak požádejte dalšího žáka, aby začal vyprávět příběh o Tomášovi a dejte mu míč. Postup se opakuje jako u příběhu Honzy. Aktivitu ukončete po 10-15 minutách.

3. Diskuse

Požádejte zapisovatele, aby přečetl svoje zápisky.

Po vylisnutí obou příběhů se zeptejte žáků, jaké jsou rozdíly v životech obou postav.

Souvisí to s našimi představami, jaké máme o životě mladých lidí na venkově a ve městě? Jakým způsobem? Odkud tyto naše představy pochází? Má někdo podobné představy o životě na venkově a ve městě? Proč ano? Proč ne?

Nejdůležitější informace poznamenejte na tabuli.

4. Závěrem vyzvěte žáky, aby si zapsali nejdůležitější informaci této lekce.

Zdroj: All different - All equal, Education Pack, European Youth Centre, 1995

- má nové nápady, může být vizionářem
- pozornost udrží jenom chvíli – nevydrží dlouho dělat stejnou věc
- může být zmatená, často raději zavře oči před problémem, než aby ho řešila
- může být váhavá, libuje si v chaosu
- miluje výzvy některých překážek
- když dostane úkol, vždy se zeptá, proč to má být uděláno tímto způsobem; chce to udělat jinak
- může mít problémy s časem

Osobnost typu F:

- miluje uznání
- je často uznávaným vůdcem
- je přirozenou autoritou
- je rozhodná, cílevědomá
- je schopná se dobře soustředit i řídit ostatní
- je mírotvorcem, nemá ráda konflikty

Zdroj: www.educationworld.com

D: Vyprávění

Časová dotace: 30 min.

Cíle:

- Žáci objevují představy a názory, které mají o lidech z různých sociokulturních skupin
- Žáci si uvědomují význam reflektování stereotypů.

RVP: MKV – kulturní diference, lidské vztahy, multikulturalita; OSV – osobnostní rozvoj (sebezpoznání a sebepojetí), sociální rozvoj (poznávání lidí, mezilidské vztahy, krouminkace); Výchova k občanství – člověk jako jedinec, člověk ve společnosti; Český jazyk a literatura

Pomůcky:

Míč, papír a tužka pro pozorovatele nebo diktafon, tabule

Poznámka pro pedagogy:

Pro zjednodušení reflexe použijte místo zapisovatele diktafon.

Postup:

1. Úvod

Požádejte žáky, aby si sedli do kruhu. Vyberte jednoho, který bude zapisovatelem a pozorovatelem. Pozorovatel se posadí mimo kruh a запиše příběh, který žáci společně vytvoří.

Zbytku třídy vysvětlíte, že jejich úkolem je společně vymyslet příběh. Příběh se bude týkat lidí. Kladte důraz na to, že si teď vyzkoušíte vymyslet příběh společně, že se jedná o zlepšení spolupráce (ve skutečnosti je cílem aktivity objevení stereotypních představ žáků a tím, že tento cíl žákům nesdělíte, ale jejich pozornost přesunete na vzájemnou spolupráci, jejich stereotypní představy vyplavou na povrch snadněji).

V kupé sedí již 4 cestující:

- a. český voják, cizinec tmavé pleti, běloch v otrhaném oblečení, studentka
- b. dělník cizí státní příslušnosti, student, romský hudebník, mladá dívka výstředně nalíčená a oblečená
- c. student tmavé barvy pleti, který si čte ve skriptech, 2 fotbaloví fanoušci, starší paní z venkova

2. Jízda vlakem

Žáci mají za úkol napsat o těchto cestujících, co je první napadne v souvislosti s tím, co jsou zač, odkud jsou, jací jsou – vlastnosti, atd.

3. Diskuze

Po vytvoření profilů jednotlivých cestujících žáci společně diskutují nad následujícími otázkami:

1. Vedle koho by sis sedl a proč?
2. Vedle koho bys měl pocit bezpečí a naopak? Proč?
3. Které informace cestujících měly vliv na tvůj výběr?

Řekněte žákům, že informace, které jednotlivým cestujícím připsali, mohou mít kořeny v tom, co už o daných skupinách lidí slyšeli nebo jaké mají zkušenosti s příslušníky této skupiny.

Následně diskuzi rozvíňte. Možné otázky diskuze:

1. Myslíte si, že příslušnost k určité skupině a její charakteristika jsou vhodným způsobem, jak popsat člověka?
2. Může podle vás toto pojmání a hodnocení lidí (na základě stereotypů) vést k diskriminaci, xenofobii a případně až k rasismu?

Cílem diskuze je uvědomit si rizika stereotypního posuzování lidí. Nejprve se s dotyčným musíme seznámit, pak jej můžeme hodnotit.

Zdroj: Cestující, Martina Vaněčková URL <<http://www.varianty.cz/index.php?id=17&item=48>> [cit. 2012-01-19]

„Stereotypy mají svůj původ v racionalizaci myšlení a ve snaze se ve světě co nejrychleji a nejefektivněji zorientovat. Člověk narazí denně na velké množství nejrůznějších informací, které je nucen v minimálním čase analyzovat, vyhodnotit a zachovat se co nejméně nevhodněji situaci, ve které se nachází. K tomu je zapotřebí velká míra zobecnění, mnohdy pak čerpání nejen ze zkušeností, které jsme zažili, ale také z událostí, které jsme zaznamenali jinde. Rychlá kategorizace je proto standardním způsobem, jakým ve světě přemýšlíme a jakým reagujeme. Problém se stereotypy vzniká ve chvíli, kdy podobné jednání „přeženeme“ a ve snaze ulehčit „mozkové kapacitě“ generalizujeme víc, než bychom měli bez schopnosti reflektovat tyto své kategorie.“

Zdroj: Stereotypy a předsudky

URL: <<http://www.czechkid.cz/si1230.html>> [cit. 2012-01-19]

C: Začněme u sebe

Časová dotace: 30 min.

Cíle:

- Žáci přemýšlí o sobě a zařadí sami sebe do kategorie dle typů osobností.
- Žáci si uvědomují význam reflektování stereotypů.

RVP: MKV – kulturní diference, lidské vztahy, multikulturalita; OSV – osobnostní rozvoj (sebezpoznání a sebepojetí), sociální rozvoj (poznávání lidí, mezilidské vztahy); Výchova k občanství – člověk jako jedinec

Pomůcky:

papírové karty o velikosti cca A6 pro každého žáka, fixy, pastelky, různobarevné papíry s nadepsanými osobnostními charakteristikami (viz konec aktivity), 6 obálek velikosti A4

Poznámky pro pedagogy:

Pohled na svět skrze kategorie je přirozený a pomáhá nám lépe porozumět světu kolem nás, který je pro nás často nepřehledný. Kategorizace lidí a světa však s sebou nese určité nevýhody:

- Rychlé vytvoření názoru na daného člověka nám často brání poznat ho, poznat všechno, co ho v životě utváří a kým vším se cítí být.
- Výrazné prosazování a podporování kategorií (např. národnosti) může snadno vést ke vzniku či upevňování stereotypů.

Postup:

1. Úvod

Rozdejte každému žákovi papírovou kartu. Žáci na kartu nakreslí to (bez použití písmen a číslic), o čem se domnívají, že je pro ně charakteristické. Jedná se o individuální práci, žáci by při ní neměli mluvit nebo ukazovat kartičky ostatním.

2. Škatulky

Po třídě rozmístěte papíry s nadepsanými osobnostními charakteristikami (viz níže). Ke každému papíru přiložte prázdnou obálku.

Vyzvěte žáky, aby se prošli po třídě a přečetli si charakteristiky osobností. Když si žáci prostudují všechny papíry, vyberou si ten, který je podle jejich názoru nejvíce vystihuje. Do obálky u tohoto papíru vloží svoji kartu. Každý žák si musí vybrat jenom jednu.

Pro zajímavost můžete spočítat počet karet v jednotlivých obálkách.

3. Diskuse

Na závěr se zeptejte žáků, jaké měli pocity, když museli sami sebe zařadit do určité škatulky. Myslí si, že je vybrané osobnostní charakteristiky dané skupiny charakterizují? Platí to samé pro všechny žáky z dané skupiny? V čem se například liší od ostatních z dané skupiny? Je to tak dobře? V čem nám to může být prospěšné? Jak by se žáci cítili, kdyby činy, které udělal jeden člen, připisovali všem členům z dané skupiny? Co si odnáší z této lekce? Cílem diskuse je přivést žáky k poznání, že i když jsme si v určitých věcech podobní, v jiných se od sebe lišíme. Škatulkování vede ke zjednodušování a generalizacím, a tím i k zakrývání individuálních charakteristik. Jako takové je zavádějící a často v rozporu se skutečností.

Osobnost typu A1 a A2:

- má ráda pořádek ve svých věcech a věcech, které dělá
- má ráda eleganci a čistotu
- když dostane napsat esej, potřebuje vědět, kolik přesně to bude stránek a potřebuje znát přesné požadavky
- vždy chce znát pravidla
- má výbornou paměť
- nemůže vystát lidi, kteří jsou sentimentální a nepořádní
- před rozhodnutím se poradí
- A1 má ráda své okolí pod kontrolou, miluje uznání a dělá vše, aby získala body navíc
- A2 se ráda směje, je plná entusiasmů a ráda si hraje

Osobnost typu B:

- je obvykle uzavřená
- je chytrá a inovativní, často s uměleckými sklony
- při rozhodování je někdy zmatená
- nejistá ve chvílích, kdy by byla na místě důvěra v sebe sama
- je to dřič
- je vzrušující být s ní – vyzkouší cokoli, pokud je to bezpečné
- zajímá se o duchovní věci
- dívá se na věci s rozhledem a respektuje jiné názory
- je myslitel skupiny a je velmi nezávislá
- často nedodrжуje pravidla nebo postupy

Osobnost typu C:

- je veselá a dobromyslná
- má schopnost být zadobře s téměř kýmkoliv
- je přátelská a připravena kdykoliv se smát
- je vtipná
- je výmluvná
- nemá ráda samotu
- užívá života a inspiruje ostatní k využívání jejich schopností
- ráda se hezky obléká – miluje luxus

Osobnost typu D 1 a D2:

- je odvážná a její energie nezná hranic
- často se směje
- uvidí-li někoho, kdo se nesměje, bude se ptát, jaký má problém
- zajímá se a stará o druhé a pomáhá jim řešit jejich problémy
- soucítí s ostatními, sdílí jejich smutek nebo žal
- svá rozhodnutí činí na základě pocitů a intuice
- tráví hodně času na telefonu, obvykle nasloucháním druhým
- citlivá, kamarádská a oddaná lásce
- D1 je vždy připravená udělat něco navíc, obzvlášť když je o to požádána autoritou
- D2 může být pod tíhou starostí, které na sebe přebírá, frustrovaná

Osobnost typu E:

- je koketní a vášnivá
- je velmi kreativní a lehce podléhá vzrušení